

Focolare: economie van de gemeenschap

“Mogen allen één zijn.” Deze woorden uit het Johannesevangelie (17,21) inspireren de Focolarebeweging wereldwijd tot gebed en tot werken van eenheid. Ook in Nederland is de Focolarebeweging actief in meditatieve oefeningen en spirituele vorming. Het landelijk centrum huist in Mariënkroon, bij Den Bosch. De Focolarebeweging is wel bekend,¹ minder aandacht is er voor één van de sociale fundamenteën die zij uitdraagt. In deze serie artikelen over benaderingen van armoede door religieuze en kerkelijke bewegingen, gaan we dit keer in op ‘de economie van de gemeenschap’, zoals die in Nederland actief is.

De gedachte over de economie van de gemeenschap komt van Chiara Lubich, stichteres van de Focolarebeweging. Samen met andere leden bouwt ze in de jaren zestig in Loppiano in Italië aan een kleine maatschappij, een stad, die de basis gaat vormen voor de activiteiten van de beweging, van waaruit de vorming plaatsvindt en waar gemeenschappelijk wordt gedeeld. Het wordt de eerste doorlopende Mariapolis, de stad van Maria. Eerder waren er verspreid over de wereld al tijdelijke locaties. Chiara Lubich zegt over de Mariapoli: “Het kenmerk van onze steden is leven. En natuurlijk niet een leven dat normaal is of alleen zomaar christelijk. De Mariapolis leeft omdat in de stad Hij schijnt die van Zichzelf zegt: ‘Ik ben het leven...’”

In de jaren daarna ontstaan overal in de wereld nieuwe Mariapoli. Als Chiara Lubich in 1991 Brazilië bezoekt, lanceert zij de idee van de economie van de gemeenschap. Zij is onder de indruk van de armoede die zij ziet, het leven in de favela’s, het afval, de onwaardige situatie waarin mensen leven. En waarom, zo vraagt ze zich af, kunnen onze eigen gemeenschappen die zelfvoorzienend zijn, niet delen en anderen helpen eigen bedrijven op te zetten, met name in de favela’s.

De economie van de gemeenschap zoals door haar voorgesteld zou op drie basisprincipes moeten rusten: een derde van de opbrengsten van de

bedrijven moet naar noodlijdenden gaan, zodat er, zoals bij de eerste christenen, niemand van de gemeenschap is die in armoede leeft. Een derde van de winsten keert terug in de bedrijven, niet om rijkdom te verzamelen, maar om groei en welzijn te bevorderen. Tenslotte zou een derde gebruikt worden om het gedachtegoed van de economie van de gemeenschap te verspreiden.

Voor de economie van de gemeenschap in Nederland ging ik in gesprek met Laszlo Ehrhardt en Hans Hiep. Ze noemen zichzelf praktische uitvoerders van de beweging. Hun persoonlijke geschiedenis bracht hen bij de economie van de gemeenschap. Vanuit een lastige persoonlijke situatie vroeg Hans zich af wat hij met zijn muzikale en andere

talenten zou kunnen doen, om de armen te ondersteunen. Mede ingegeven door Focolare startte hij samen met Jozef Poelman de stichting Actiecreatief, tot voor kort gehuisvest op Dijnseburg.² De Stichting verdient haar geld met onder andere het stemmen en herstellen van piano’s, de verkoop van piano’s en het verzorgen van teken- en schildercursussen. Hans leeft inmiddels zelf van een pensioen. Twee derde van de inkomsten gaat naar projecten van de armen. Zelf verdient Hans niets aan de activiteiten. Hij wordt geïnspireerd door de Geest van eenheid, de economie van de gemeenschap vraagt een andere manier van omgang met elkaar, niet winstgericht maar mensgericht, gericht op de eenheid, zoals de

Focolarebeweging die voorstaat.

Die spiritualiteit ademt ook in het verhaal van Laszlo. Via roerige omzwervingen belandde hij in Nederland. Gevlucht uit het communistische Hongarije in de zeventiger jaren, komt hij zes maanden in Rome terecht, waar hij Moeder Teresa ontmoet. In Italië maakt hij kennis met de Focolarebeweging in Loppiano. Nog weer later woont hij bij de broeders van Taizé, om uiteindelijk als illegaal in Nederland te komen. “Illegaliteit,” zegt hij, “is een gevoel. Je bent je er de hele dag van bewust. Je kunt niet eens door rood lopen bij een



stoplicht. Dat kun je je niet veroorloven.” Hij trouwt, aanvankelijk om uit de illegaliteit te komen, maar is nu alweer ruim 40 jaar gelukkig met zijn vrouw Tineke. Hij bouwt een biologische bedrijfsketen op, niet om rijker te worden maar uit idealisme. Na een verkeersongeluk kan hij niet meer verder in het bedrijf. Hij noemt het een ommekeer in zijn leven: “De roeping heeft mij gevonden door een ernstige gebeurtenis.” Vanaf dan gaat hij verder met een stichting, de *stichting Hongarije*. Vanuit die stichting helpt hij in het inmiddels niet meer communistische Hongarije bedrijven op te zetten, volgens het principe van de economie van de gemeenschap. Die bedrijven zijn zelf ook weer bedoeld om een gemeenschap te stichten en om anderen te helpen bedrijven op te zetten.³

De laatste jaren is de Focolarebeweging actief in Cuba. Zeker na de laatste orkaan Irma is de ondersteuning groot geweest. De storm die over St. Maarten raasde, had ook voor Cuba rampzalige gevolgen. De beide stichtingen bieden noodsteun en adviseren mensen in het opzetten van bedrijven, in totaal 50. Er zijn onder meer gemeenschappelijke boerderijen, een computerherstelbedrijf en een houtbewerkingsbedrijf. Met benefietconcerten op Mariënkroon, met geld uit de stichtingen en met giften worden mensen op Cuba geholpen en wordt de wederopbouw gesteund.

De economie van de gemeenschap is een katholieke vorm van ondernemerschap. In de basisprincipes is zeker het katholiek sociaal denken te herkennen, zoals dat aanwezig is in het *bonum commune* – het zal iedereen in de gemeenschap goed gaan, of zolang het nog een mens in onze wereldgemeenschap niet goed gaat, gaat het de wereld niet goed. Natuurlijk is het subsidiariteitsbeginsel zichtbaar: leg de verantwoordelijkheid daar neer waar deze hoort,

help mensen hun eigen bedrijven op te zetten. En alom klinkt de gedachte van de solidaire wereldgemeenschap door. Bij het 25-jarig bestaan van de economie van de gemeenschap sprak paus Franciscus de beweging toe. Hij haalde naar voren dat niet het geld doel is van bedrijven: “De meest concrete manier om van het geld geen afgod te maken is het te delen met anderen, vooral met de armen.” Daarnaast memoreerde de paus het *bonum commune*: “Zolang de economie nog één slachtoffer produceert en er nog één persoon is die wordt afgedankt, is de gemeenschap nog niet gerealiseerd, en is het feest van de broederschap nog niet compleet.” Hij spoorde de

ondernemers van de economie van de gemeenschap aan om “het actieve principe, het ‘enzym’ van de gemeenschap niet te verliezen, maar door de ‘wederzijdsheid’ te activeren. (...) Ga door met zaad, zout en gist te zijn voor een andere economie: de economie van het Rijk, waar de rijken hun rijkdommen weten te delen en de armen gelukkig worden genoemd.”

Hoe kunnen lokale geloofsgemeenschappen in Nederland in de dagelijkse praktijk deze denkwijze toepassen? Natuurlijk is men welkom bij de Focolarebeweging. Daarnaast zijn de basisprincipes door individuele ondernemers, klein of groot, uitvoerbaar. Een deel van de winst gaat terug naar het eigen bedrijf, een deel gaat naar de armen, met een deel worden structurele projecten opgezet. Meer dan 850 bedrijven werken volgens deze principes en delen op een website⁴ hun kennis en ervaringen. Misschien geldt voor de geloofsgemeenschappen hier ook het spreekwoord: “It takes a village to raise a child.” Er is een dorp nodig om een kind op te voeden, bedoelend dat we met elkaar als gemeenschap verantwoordelijk zijn voor onze kinderen. Dat geldt ook de armen. Er is een gemeenschap nodig om met de armen solidair te zijn. De economie van de gemeenschap houdt ons voor hoe dat kan: delen, omdat we alleen één zijn.

Trees Versteegen,
diocesaan diaconaal werker

¹ Wie meer wil weten: www.focolare.org

² www.actiecreatief.nl

³ Zie voor een volledige lijst van landen waar de stichting actief is: www.stichtinghongarije.eu

⁴ www.edc-online.org/en/